

FOL

SORUNSALLIKTA YAŞAMAK

FOL® 89

© MAK GRUP MEDYA PRO. REK. YAY. A.Ş.
SERTİFİKA NO: 44396

FELSEFE 86
JAN PATOČKA KİTAPLIĞI 01

SORUNSALLIKTA YAŞAMAK
JAN PATOČKA

ÇEVİREN: AHMET KAAAN KETBOĞA

ÖZGÜN ADI: *LIVING IN PROBLEMATICITY*
EDİSYON: OIKOYMENH 2007

YAYINA HAZIRLAYAN: EMRE ŞAN
REDAKSİYON: EBUBEKİR DEMİR
SON OKUMA: CAN MURAT DEMİR
GÖRSEL YÖNETMEN: NURULLAH ÖZBAY
GRAFİK TASARIM VE UYGULAMA: TAVOOS

ISBN 978-625-7307-08-6

BASKI: AYRINTI BASIM YAY. VE MAT. HİZ. SAN. TİC. A.Ş.
MATBAA SERTİFİKA NO: 49599

1. BASKI: ŞUBAT 2021

İLETİŞİM ADRESLERİ
CİNAH CD. KIRKPINAR SK. 5/4
06420 ÇANKAYA ANKARA
TEL.: 0312. 439 01 69
www.folkitap.com
bilgi@folkitap.com
siparis@folkitap.com
www.twitter.com/folkitap

SORUNSALLIKTA YAŞAMAK

JAN PATOČKA

ÇEVİREN
ÂHMET KAAAN KETBOĞA

EMRE ŞAN'IN SUNUŞU İLE

JAN PATOČKA

Bohemya, Turnov'da doğdu (1907). Prag'taki ilköğreniminin ardından Charles Üniversitesi Felsefe Bölümünde öğrenim gördü (1925). Bir süre Paris Sorbonne'da bulundu (1928) ve Jan Blahoslav Kozák danışmanlığında doktorasını tamamladı (1931). Friedrich-Wilhelms-Universität zu Berlin'de ve Freiburg Üniversitelerinde bulundu. Burada Husserl ve Heidegger ile tanıştı ve fenomenoloji üzerine çalışmalarda bulundu. Doçentlik tezini *Přirozený svět jako filosofický Problem (Felsefi Bir Problem Olarak Doğal Dünya)* adıyla verdi (1936). *Česká Mysl* dergisinin sorumlu editörlüğünü yaptı (1937). Prag'ta bulunan Charles Üniversitesi'nde öğretim üyesi olarak akademik kariyerine başladı. Nazi Almana'sının Çekoslavakya'yı işgali ve üniversiteleri kapatmasıyla akademik hayatı sekteye uğrasa da bir dil okulunda ders vermeye ve felsefi metinler yayımlamaya devam etti (1939). Savaş sonrası akademiye döndü ancak bu kez de komünist diktanın baskıları nedeniyle ayrılmak zorunda kaldı (1949). Çevirmen olarak çalıştı ve evinin salonunda dersler vermeye devam etti; 60'larda misafir öğretim üyesi olarak Almana, Fransa ve Belçika'da bulundu. Prag Baharı sırasında Charles Üniversitesi'nde görevlendirilse de, daha sonra emekliliğe zorlandı (1972). Varna'daki bir uluslararası felsefeciler kongresine izinsiz gitmesi üzerine, seyahat yasağı getirilerek yayım yapması yasaklandı. Ancak metinleri el altından çoğaltılmaya ve devasa öğrenci kalabalıkları evinde derslerine katılmaya devam etti. 77 Bildirgesi'nin sözcülerinden biriydi. Bildirgenin yayınlanmasından sonra Hollanda Dışişleri Bakanı Max van der Stoel ile bir görüşme yaptı. Bunun üzerine çekildiği aralıksız sorgulardan birinin ardından hastaneye kaldırıldı ve vefat etti (1977).

AHMET KAAAN KETBOĞA

Hacettepe Üniversitesi'nin Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi bölümünden mezun oldu (2017). Alman Akademik Değişim Servisi ve Türk Eğitim Vakfı'nın müşterek bursu ile Köln Üniversitesi'nin Siyaset Bilimi bölümünde yüksek lisans öğrenimine başladı. André Kaiser danışmanlığında yazdığı *Avrupa'da Çokkültürlülük ve Fransız Yeni Sağ* konulu tezi ile yüksek lisansını tamamladı (2020). Bu öğrenimi boyunca Prag'da bulunan Jan Patočka Arşivinde ziyaretçi araştırmacı olarak bir süre çalıştı. Politika Teorisi ve Uygulamalı Muhakeme Derneği ile Politika Teorisi ve Inovasyon Ağı'nın faal bir üyesidir. İlgili alanları karşılaştırmalı politika teorisi ve çağdaş politika teorisisidir.

İÇİNDEKİLER

SUNUŞ EMRE ŞAN	11
GİRİŞ: SİYASAL OLMAYAN BİR FİLOZOFUN SİYASET FELSEFESİ ERIC MANTON	17
1 PLATONCULUK VE POLİTİKA	33
2 FELSEFENİN DÜNYEVİ VE DÜNYA ÖTESİ KONUMUNA DAİR BAZI YORUMLAR	39
3 YENİLGİ ÜZERİNE DÜŞÜNÜM	52
4 DENGEDE YAŞAM, DERİNLİKTE YAŞAM	55
5 İDEOLOJİ VE İDEDE YAŞAM	67
6 TİNSEL KİŞİ VE AYDIN KİŞİ	77
7 TARTIŞMA	93
DİZİN	100

SUNUŞ

Son yıllarda Çek filozof Jan Patočka (1907-1977) üzerine İngilizce, Almanca, Fransızca, İtalyanca ve İspanyolca dillerinde yapılan çalışmalarda büyük bir artışa tanıklık ediyoruz.¹ Patočka'nın eserlerinin söz konusu dillere çevrilmesi çağdaş felsefe çalışmalarında verimli tartışmalara yol açtı. Çekçe, Almanca ve Fransızca yazan Patočka'nın eserleri bugün çeşitli dillere çevrilmiş olmasına rağmen henüz Türkçede bir eseri bulunmamaktaydı. Patočka'nın farklı dönemlerine ait metinlerinden oluşan *Sorunsallıkta Yaşamak* başlığını taşıyan bu eser, alanında önemli bir boşluğu dolduracaktır. Bu anlamda kitabı çeviren Ahmet Kaan Ketboğa'ya ve Fol Kitap'a teşekkür ederim.

Patočka felsefesinin birbirleriyle ilişkili üç ana kaynağından söz edilebilir. Patočka bir 20. yüzyıl filozofudur ve felsefi girişimi, Husserl'in ve Heidegger'in izinde fenomenolojik bir girişim olarak nitelendirilebilir.² Çek filozof Husserl ve Heidegger'in fenomenolojilerini öznellikten ve biçimselleş-

¹ Jan Patočka'nın tüm eserleri, diğer dillere çevirileri ve felsefesi üzerine ikincil literatür hakkındaki tüm bilgilere Jan Patočka arşivlerinin internet sitesinden ulaşılabilir (<http://www.ajp.cuni.cz/>).

² Fenomenoloji alanındaki temel kitapları şunlardır: *Introduction à la phénoménologie de Husserl* (fr. çev. E. Abrams, Grenoble, Million, coll. Krisis, 1992), *Qu'est-ce que la phénoménologie?* (fr. çev. E. Abrams, önsöz M. Richir, Grenoble, Million, coll. Krisis, 1988), *Papiers phénoménologiques* (fr. çev. E. Abrams, Grenoble, Million, coll. Krisis, 1995), *Le monde naturel comme problème philosophique* (fr. çev. J. Danik et H. Declève, La Haye, Nijhoff, 1976), *Le monde naturel et le mouvement de l'existence humaine* (fr. çev. E. Abrams, Dordrecht/Boston/London, Kluwer Academic Publishers, Phaenomenologica, 110, 1988), *Philosophy and Selected Writings* (ing. çev. E. Kohák, Chicago, University of Chicago Press, 1989), *Body, Community, Language, World* (ing. çev. Erazim Kohák, Chicago, Open Court, 1998).

meden kurtararak varoluşun dünyaya aidiyetini ve dünyada köklenişini, yani varoluşun yaşamsal boyutunu düşünmeye çalışır. Bu durum öncelikle varoluşun beden ile ilişkisini Merleau-Ponty üzerinden okuyacağı bir fenomenolojiyi ortaya çıkarır. Ardından, insan varoluşunu özel bir anlamda hareket olarak tanımlar ve özgün fenomenolojik indirgeme yorumu sayesinde yaşam ve dünyanın dünyasallığı sorunlarını felsefesinin merkezine yerleştirir. Dünya fenomeni tartışması Heidegger'in Husserl eleştirisini güncellediği gibi, tüm tikel deneyimlerin ufkundaki nesneleştirilemeyen dünya deneyimini de sorgular. Dünyayı bir bütün olarak yakalamak, içindeki tikel deneyimleri betimlemek için gerekli birliği sağlar. Böylece sorgulayıcı felsefe etkinliğinin imkân koşulu tıpkı Bergson'da olduğu gibi bütünlük ile ilişki kurmak hâline gelir.

Patočka'nın içinden çıktığı ikinci kaynak ise tarih felsefesidir. Patočka dünyadan yola çıkar ve ona geri dönmek için dünyanın tarihsel ve öznelerarası boyutunu sorunsallaştırır. Bu bağlamda, Arendt'in Heidegger'e karşı çoğulluk fikrini ortaya koyması gibi, öznellik yerine tarihsellik ve topluluğa öncelik vererek kendisinden önce fenomenolojik araştırmaların merkezinde yer almayan sorunsallık, eylem, savaş, tarihsellik, siyasal olan, *polemos* kavramlarına eğilir.³ *Tarih Felsefesi Üzerine Heretik Denemeler* başlıklı son kitabında Husserl'in kriz fikrini ve Heidegger'in teknik eleştirisini, insanın tarihsel varoluşu üzerine geliştirdiği argümanlarıyla birlikte okur. Tarihsel varoluş, insanın kendisini sarsacak durumlara, ufkunu dönüştürecek olay imkânına açık olmaktadır. Olay önceden verili bir bağlamda

³ Tarih felsefesi ve siyaset felsefesi alanındaki eserlerinden bazıları şunlardır: *Essais hérétiques sur la philosophie de l'histoire* (fr. çev. E. Abrams, Lagrasse, Éditions Verdier 1981, 1999), *Liberté et sacrifice. Écrits politiques* (fr. çev. E. Abrams, Grenoble, Million, coll. Krisis, 1990), *L'Europe après l'Europe* (fr. çev. E. Abrams, Lagrasse, Édition Verdier, 2007), *Eternité et Historicité* (fr. çev. E. Abrams, Lagrasse, Edition Verdier, 2011).

DERLEME ÜZERİNE NOTLAR

Eserde yer alan metinlerin ilk olarak yayımlandıkları nüshalar şu şekildedir:

1. “Platonismus a politika”, in: Česká mysl 29 (1933), n. 3-4, pp. 236-238.
2. “Nekolik poznamek o mimosvetske a svetske pozici filosofie”, in: Kvart 2 (1934), n. 3, pp. 3-10.
3. “Úvaha o parážce”, in: Kritický měsíčník 1 (1938), n. 8, pp. 380 n.
4. “Životní rovnováha a životní amplituda”, in: Kritický měsíčník 2 (1939), n. 3, pp. 101-106.
5. “Ideologie a život v ideji”, in: Kritický měsíčník 7 (1946), n. 1-2, pp. 8-14.
6. “Duchovní clovek a intelektual”, 11 Nisan 1975 tarihli seminar, Prague 1988.

DİZİN

77 Bildirgesi 14, 18, 26, 27, 28

A

acı 66; ~ çekme yeteneği 63; ~yı bile
bile sevmek 66
adalet 52, 57
adaletsizlik 27
adaptasyon 53
ahlaki çürüme 57
anlama tutkusu 49
Antik Yunan felsefesi 34
araçların tarafsızlığı 73
arayış 81
Arendt 12
Aristoteles 13, 34, 49, 98
aşk 50, 61, 66
aşkınlık 44, 51
aydın kişi 24, 51, 77, 78
Aydınlanma 37, 58, 67, 68
aydınlık 84
Aziz Paul 97

B

baskı zamanlarında felsefede yaşama
24
Baumler 65
Benda 33, 34, 35, 36, 37, 38
Bergson 12
bilim 44, 45, 60, 85, 90
Buddha 47
büyükler 53

C

chorismos 59
Comenius 14, 23
Condorcet 58

Ç

çağdaş nihilizm 89
çoğulluk 12

D

dayanışma 52
denge 21, 22
derindeki boyutumuz 66
derinlik 22, 61, 62, 63, 64; ~e kat-
lanmak 64; ~ felsefesi 60; ~ içinde
yaşamak 63; ~te yaşayanlar 64
Descartes 45
devlet 22, 24, 28, 43, 86
devrimci pathos 70
din 44, 48, 60, 97
direniş 99
diyalektik yöntem 74
dogmada dinlenmek 97
Dostoyevski 64
dünya 12, 20, 22, 39, 41, 42, 43, 45,
67, 68, 69, 71, 80, 90; ~ deneyimi
12; ~nın ortaya çıkması 88
dürüstlük 73
düşünce özgürlüğü 21, 54

E

edebiyat 69
Edvard Beneş 96
eğitim 21, 56
Empedokles 34
Enfantin 58
etik 15, 16, 18

F

faşizm 68, 71
faydacılık 57
felsefe 4, 15, 20, 24, 34, 36, 37, 40,
42, 43, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 85;
~ içinde yaşamak 36; ~ yapmak 48;
~ye karşı direniş 47
felsefi entelektüalizm 46
fenomenoloji 18
Fichte 59

filozof 20, 25, 39, 40, 41, 42, 43, 46,
62, 63, 79
fizik 90
Foucault 13

G
gelmekte olan insanlık 47
gerçeklik 58, 70, 74, 77, 80, 88, 59,
91, 96, 99
Gılgamış Destanı 57
güç 66; ~ istenci 48

H
hakikat 16, 28, 36, 44, 47, 52, 64, 73
hayat 19, 35, 38, 40, 41, 45, 46, 47,
49, 56, 60, 61, 62, 64, 75, 80, 81,
82, 93, 94, 97
hedonizm 57
Hegel 43, 79
Heidegger 11, 12, 13, 19
Herakleitos 34, 41, 44, 84
hiçlik 61
Hint ve Çin ahlaki materyalizmi 57
Hippias 78
Homeros 83, 84
Hristiyanlık 37, 65, 97, 98
hukuk 52
Husserl 11, 12, 13, 14, 19, 35
hümanist sosyalizm 22
hümanizm 19, 37

İ
içsel ışığın keşfi 66
içsellik 75
İde 67, 72
idealizm 54
ideoloji 22, 28 55, 67, 68, 69, 70, 72,
73
ideolojiler 20, 69, 76
insan 43, 69; ~ doğası 67, 68; ~ın iç-
sellliği 75
insanlık tutulması 75
intelijansiya 20, 21, 53, 54; ~nın gö-
revi 23
irfan 25
iyi 72

J
Jaspers 63
Jean-François Mattéi 15

K
kadercilik 69
kahraman(lar) 27, 28, 39, 46, 50, 64, 83
kahramanlık 20, 27, 28, 50, 51; ~ fel-
sefesi 20, 27, 51
Kant 15
karanlık 24, 65, 84, 87, 88, 98, 99
kardeşlik 70, 73
Kierkegaard 64
kolektif tin 36
kolektivizm 37, 70
komünizm 21, 22
kozmojik tezahür 13
kurtuluş 48, 49, 65
küçük 52
küçükler 53
kültür: ~ün analizi 60; ~ün yaratıl-
ması 60

L
liberal demokrasi 22
liberalizm 21

M
Mácha 14
mantık 72
Marx 43, 47, 74
Masaryk 14, 23
matematiksel doğa bilimleri 91
Meister Eckhart 41
Merak 82
Merleau-Ponty 12
metafizik 85, 98
misticizm 35, 61
mit 15, 36, 37, 38, 46, 65, 67
mitoloji 37
modern sosyalizm 73
mutlak 49
mutluluk 21, 55, 56, 57, 66

N
Nazizm 21
Nietzsche 13, 45, 46, 47, 48, 64, 65,
89; ~nin kahkahası 64
nihilizm 86, 89, 90
normalleşme 24

O
olağan olanı sorunsallaştırmak 83
olay 12, 13

- olgusal mantık 73
olumsuzlamak 88
olumsuzluk 25
ontoloji 18
- Ö
- öğrenmek 27
özgürlük 13, 14, 15, 16, 21, 23, 24, 25, 29, 52, 54, 64, 65, 72, 74; ~ deneyimi 14
öznellik 13
- P
- Pascal 64, 97
Pico della Mirandola 59
Platon 13, 15, 16, 19, 23, 25, 29, 33, 34, 36, 37, 42, 59, 78, 79, 81, 84, 85, 86, 87, 92, 93, 94, 96, 98, 99
Platonculuk 13, 19, 33, 34, 35, 36, 37; politik ~ 33
Platoncu ruh 16
politika 14, 15, 33
Prag Felsefe Çevresi 20
praksis 19, 34, 67
Protagoras 78
- R
- Rohde 65
ruha ihtimam gösterme 15, 16, 19, 25
- S
- sahte kardeşlik 70
sahte kolektivizm 70
Saint-Simon 58, 61
Saint-Simoncular 58
salt kavram 74
sanat 60, 83
sessizlik 42
sevgi 48
sıkıntı 66
sınıf mücadelesi 69
sıradan insan 81
siyaset felsefesi 12, 18, 28
Smetacek 33
sofist 87, 92, 93, 94; ~ intelijansiya 21
Sokrates 13, 14, 15, 20, 24, 26, 28, 29, 45, 46, 59, 64, 72, 73, 78, 81, 84, 86, 87, 93, 96
- sonluluk 49, 61, 62
sonsuzluk 39, 64
sorunsallaştırmak 27, 88
sorunsallık 12, 25, 28, 84, 97, 98, 99; ~ta yaşama 87
sosyalist ideoloji 70
sosyalizm 19, 22, 47, 69, 70, 71, 72, 74; ütöpik ~ 61
Spinoza 48
sürgün 16
- Ş
- şair 39, 46
şeyler 88
şüphecilik 87
- T
- Tanrı 48, 49, 51, 59, 69; ~lara güvenmek 49
tarih 12, 13, 15, 21, 25, 38, 59, 60, 62, 99; ~ felsefesi 12, 38
tarihsellik 12
tarihsel varoluş 12
tinsel: ~ kişi 24, 29, 77, 78, 79, 81, 86, 89, 91, 92, 93, 94, 95; tinsel ~ 81, 86, 90, 92, 94
tinsellik 35, 37, 97
titanizm 25
toplum 19, 28, 29, 33, 41, 71, 86; ~un doğası 18
- Ü
- üstinsan 47
üzerine düşünülmemiş bir yaşam 46
- V
- vasat yaşam 62
vicdan 52, 54
- Y
- yapısalcılık 90
yapısal değişim 90
yaratıcı düşünce 21, 54
yaşam 47, 56, 80, 86; ~ın sorunsallığı 85; ~ın yoğunluğu 61
Yeni Kantçılar 44
Yunan mitolojisi 65